

Ádám Szilamér

A VÁLTOZÁS LEHETETLENSÉGEI

Lehetséges az újrakezdés, kitörés, változás, általánosabban véve, kezünkbe tudjuk venni saját sorsunkat a családi minták, a társadalmi szegregáció, az egyéni cselekvésképtelenség szorításai alatt? Erre a problémakörre hívja fel a figyelmet Pungor András – szépirodalmi – debütáló kötete,¹ amelyben a szerző gyakran sikertelen sorsfordító pillanatokot merevít ki, „melyekben tüpontos és kíméletlen pszichológiai és szociológiai érzékenységgel enged bepillantást” – szól a kötet fülszövege.

A szerző személyében tapasztalt íróval van dolgunk, több gyerekirodalmi kötete is jelent meg, továbbá újságíró foglalkozásából adódóan is gyakorlott, akinek szépirodalmi kötete a Scolar Kiadó LIVE sorozatában jelent meg. A könyvben hat novella és egy száz oldalas kisregény található.

A kötet novellái bár teljesen különállók, néhány motívum, illetve a szövegekben megteremtett atmoszféra mégis összeköti őket. Már az első novellában, az *Egy, kettőben* feltűnik, ami majd a további novellákra is jellemző, hogy a szereplők régi mintákat, családi berögződéseket követnek, tudatosan vagy tudattalanul. Így mintha a szövegek sokszor a naturalista hagyományban is felbukkanó sorsöröklődés elvét elevenítenék fel, amiben a szülők erkölcstelensége, nyomora a gyerekeikre is átszáll haláluk után (l. Bródy Sándor novellisztikája). A nyitó novellában a főszereplő apa a gyerekkorában látott példát követve viszi fiát csónakázni, még ha a gyereke retteg is tőle. Ráadásul mintha az apja által elkezdett szokás büntetése rajta teljesülne be egy szerencsétlenség által, ami a generációkon átívelő bűn büntetéseként is értelmezhető: „Útközben apám folyton sziszegett, cuppogott a nők után. (...) Csónak közelít felénk, két lány ül benne. (...) Mosolygok, intek feléjük, felállok, csónakunk billeg a vízen, karba teszem a kezem. (...) Leveszem a pólóm, behúrom a hasam.” Majd a figyelmetlenség miatt egy kis ütközés következtében a csónak a vízbe fordul, a gyereke életben

1 Pungor András: *A hetedik nap a papáé*. Budapest, 2019, Scolar Kiadó.

maradása pedig kétségessé válik, miután a parton próbálják újraéleszteni a novella utolsó soraiban. Ugyanakkor tudatosan is minden jelenben történő kapcsolatát, cselekvését a szüleikhez viszonyítja. A családi minták követése és a sorsok öröklése hangsúlyosan jelenik meg a *Lepke* novellában, amelyben az anya egyszerűen csak egy annnyival vigasztalja a megcsalt lányát, hogy „Apádnak is voltak női”. Hasonló módon építkezik a *Három kiló* című novella is, amelyben az apja hamvait viszi haza a szöveg szereplője, aki még utoljára bejárja az „öreg” egykori kedvenc helyeit, miközben átveszi lassan szokásait, mozdulatait is: „A Kreatív bolt előtt megállt, az öreg is meg szokott, hátrakulcsolta a kezét, ahogy papitól látta.” A novella rövidfilm-adaptációja is megtekinthető a kötet borítóján levő QR-kód beolvasásával. A film jól emeli át vizuális eszközökkel az elbeszélői sajátosságokat, a fekete-fehér, sötétebb tónusú képek, a szűk terek jól találják el a novellában létrejövő komorságot, a film cselekménye azonban a főszereplő ittas állapotban történő hazatérése utáni eseményeket mutatja be, a novella szövege pedig egy rádióadásban felolvasva hangzik el, így a főszereplő mintha a saját magával történeteket hallaná újra. Nem ilyen szerencsés azonban a másik intermedialis kapcsolat a *Négy Évszak Hotel* novella kapcsán. Ebben a szövegben egy tragikus kapcsolatot ismerhetünk meg, amelyben az öngyilkosságot elkövető Anna kedvenc dalára találunk átvezető linket, aminek a címe egyszerűen csak *Anna dala*. Viszont úgy érzem, ez esetben nem szerencsés a zene beemelése – aminek a szövegét egyébként Pungor András írta és a Magácska együttes előadásában hallhatjuk –, mivel sem hangulatában nem talál ez az egyszerű hangszerelésű vidám kis popzene a novellához, sem a dalszöveg minősége nem üti meg a novellák szintjét az egyszerű ragrímekkel és a giccses képekkel, mint például a dal refrénje: „Mi repülők voltunk széttartott karral, / a parton futottunk lobogó hajjal, / a tavunkban úsztunk, szemben a házzal, / tele lett minden a Mennyországgal.” Így a zene beemelése eléggé ad hoc jellegűvé válik, és jobban járna az olvasó, ha saját képzeletére lenne bízva a szövegben amúgy sem dramaturgiailag, sem motívumként nem túl fontos dal.

Pungor novelláiban olykor hangsúlyosan jelennek meg abszurd vagy fantasztikus, néhol mágikus elemek. A már említett *Négy Évszak Hotelben* a főszereplő a hotel felé menet folyton olyan emberekbe botlik,

akik valamilyen módon kötődtek az öngyilkosságot elkövető Annához (a hotel is az ő fotóival van dekorálva), illetve valamilyen furcsa szokásuk van: a falu szélén kísértetként álló öreg, az öccsétől folyton elszökő bolond vagy a rendőr, aki miután elvált nejétől, mindennap felhívják egymást, de csak hallgatnak a telefonban. De természeti anomáliák is tapasztalhatók: miután a rendőr szerint túl korán megérkezett a hó, az erdőben tovább haladva viszont az autó hőmérője egyre melegebb időt mutat, amit majd a benzinkutas is kiemel: „Ide születni kell, hogy bírja ezt a klímát”. Bár a *Négy Évszak Hotel* novella beleillik a többi novella komorságába, ez a szöveg mintha a kísértet-históriák baljóslatú világát idézné, a műfaj némely kliséivel, a völgyben felszálló köddel, a semmi közepén majdnem kifogyó üzemanyaggal: az erdő mélyén levő titokzatos szállóval és a már említett furcsán viselkedő emberekkel. Az utolsó, a *Lepke* című novella pedig egyenesen a nabokovi abszurd világot eleveníti fel, Nabokov kedvenc lepke szimbólumát is alkalmazva, amelyben a főszereplő egy maga által készített bábba bújva átalakul, megfiatalodik, és lepkeszárnyakat növeszt.

A kötet legnagyobb vállalkozása az *Átjáró* című kisregény, amelyben egy nem túl eredeti disztópikus történetet olvashatunk. Ebben a szövegben a társadalom erőteljesen szegényekre és gazdagokra szakad, akik a regényben *telepre* és *kerületre* tagolódnak. A telepen laknak a *patkányok*, akik csak engedéllyel mehetnek át a kerületbe, és ott is csak a mocskos munkát végezhetik el. A regény elbeszélője, Simon Virgil egy szomszéd kislánynak mondja el élete történetét, azt a mozzanatot helyezve fókuszba, amikor az apja elhagyta a családját, és a kerületbe szökik, illetve a saját rövid szerelmi kalandját a tragikus sorsú Fannival. A regényben alapvetően a kitörésre keres lehetőséget Virgil, miközben az apját is szeretné felkutatni. Változtatni akar a helyzetén, viszont ahogy a novellák szereplői nem tudnak elszakadni családi sorsuktól és a tanult mintáktól, úgy Virgil sem tud bent maradni a kerületben, nem találja meg az apját sem. Az úton megismert Fanni is – akibe gyorsan beleszeret – már csak a Club5 szórakozóhely romjait találja meg, amely kitörési lehetőséget jelenthetett volna számára a táncosnői karrierrel. A szövegre tehát a végtelen reményvesztettség jellemző, amelyben nem csak az egyéni nyomort mutatja be, hanem az alsóbb társadalmi helyzetben levők közt eluralkodó szintetikusdrog-füg-

gőséget és a társadalmi szegregáció, a gyűlöletkeltés veszélyeit is, ami korunk politikai viszonyai közt ismerősen hangozhat.

Bár a disztópia története kissé klisészerűnek tűnik, jól ellensúlyoz a novellákra is jellemző információadagolás. Épp csak annyit árul el az olvasónak az adott helyzetről, amennyit föltétlenül muszáj, de még bőven az érthetőségén belül marad, így a novellák és a kisregény világa is folyamatosan építkezve, kirakósként áll össze, folyton fenntartva a feszültséget. Amin még kisiklik az utolsó szöveg, az az elbeszélői hang egységességének a hiánya. A szöveg alapvetően egy felnőtt ember visszaemlékezése, amelybe nem lenne föltétlenül indokolt a gyerekhang, de néha előkerül, néha kizökken belőle, néha pedig túlzásokba, túlírásokba esik. Míg a novellák szövegeinél nem volt gond ilyen téren, a szerző szépirodalmi gyakorlatlansága talán itt, egy hosszabb szöveg esetében ütközik ki egyedülként a kötetben, ami debütáló szerzőnél azért bocsánatos bűn.

Fohász